

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 12 października 2016 r.

Poz. 3365

UCHWAŁA NR 0007.XXIII.148.2016 RADY GMINY SUCHY DĄB

z dnia 22 września 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Suchy Dąb na lata 2016-2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.) - Rada Gminy Suchy Dąb uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Suchy Dąb na lata 2016-2019, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Suchy Dąb.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Jan Heś

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMIDLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016 – 2019

Załącznik
do Uchwały Nr 0007.XXIII.148.2016
Rady Gminy Suchy Dąb
z dnia 22 września 2016 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016 – 2019

Opracowanie: Piotr Najmajer
Współpraca: Urząd Gminy w Suchym Dębnie

Wrzesień 2016

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
2. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE	
FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE SUCHY DĄB	7
2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	7
2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW	14
2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU	17
2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	17
2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPO- DAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	20
2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	24
2.3.4. ZAŁOŻENIA „REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020	31
2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY SUCHY DĄB	33
2.4.1. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SUCHY DĄB”	33
3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY SUCHY DĄB	37
3.1. RYS HISTORYCZNY	37
3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY SUCHY DĄB	41
3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	41
3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME OBJĘTYCH GMINNĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW	41
3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE	45
3.2.4. ZABYTKI RUCHOME	49
3.2.5. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	51
4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT	53
5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2016 – 2019 DLA GMINY SUCHY DĄB	54
5.1. STAN ZACHOWANIA I GŁÓWNE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	54
5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE	55
5.3. CELE I DZIAŁANIA USTALONE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016 – 2019	56
5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1 WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH	56
5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2 FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW GMINY DZIAŁAŃ	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZABYTKÓW	57
5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3 WSPIERANIE INICJATYW SPRZYJAJĄCYCH OCHRONIE ZABYTKÓW	59
5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4 PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	60
5.4.5. CEL STRATEGICZNY 5 UMCNIENIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY	60
5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	61
5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	61
5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE	61
5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI	61
5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE	62
5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE	62
5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE	62

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

1. WSTĘP

Suchy Dąb jest gminą wiejską wchodzącą w skład w powiatu gdańskiego województwa pomorskiego. Gmina znajduje się w obrębie aglomeracji gdańskiej. Powierzchnia gminy wynosi 84,98 km², a ludność liczy ponad cztery tysiące mieszkańców. Dzieli się na 8 sołectw :

Grabiny-Zameczek, Koźliny, Krzywe Koło, Osice, Ostrowite, Steblewo, Suchy Dąb, Wróblewo. Graniczy z gminami: Cedry Wielkie, Ostaszewo, Lichnowy, Tczew, Pszczółki i Pruszcz Gdański.

Gmina Suchy Dąb jest położona na lewym brzegu Wisły, na Żuławach Gdańskich (Steblewskich), i charakteryzuje się typowym dla Żuław krajobrazem nizinnym z dużą ilością rzek, kanałów, rowów melioracyjnych i zadrzewień wzdłuż dróg, cieków wodnych oraz wokół zabudowań.

Na terenie gminy zachowało się wiele cennych zabytków architektury, m.in. kościołów, w tym gotyckich, a także charakterystycznych dla Żuław domów podcieniowych.

Atrakcyjny krajobraz, układy przestrzenne wsi z zabytkową zabudową stanowią dobrą podstawę do rozwoju turystyki. Gmina powinna dbać o swoje dziedzictwo kulturowe, stworzyć warunki umożliwiające właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jako jednego z najważniejszych czynników wpływających na jakość jej oferty turystycznej.

Zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy powinna wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych obszaru gminy, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną oraz w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form wykształconych na terenie Żuław.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 7, ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r., poz.1515 ze zm.), który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.)

w artykule tym znajdujemy:

ust. 1: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

ust. 3: *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

ust. 4: *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*

ust. 5: *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny program opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami: *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

**2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE
I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE
SUCHY DĄB****2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI
NAD ZABYTKAMI**

- 1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. , poz. 1232 ze zm.),
- 3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 ze zm.627),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- 4) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015 r., poz. 782 ze zm.),
- 5) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r., poz. 199 ze zm.),
- 6) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 ze zm.),
- 7) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r., poz. 406 ze zm.),
- 8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 ze zm.)

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 2012 r., poz. 987 ze zm.),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r., poz. 642 ze zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2015 r., poz. 1446 ze zm.).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 2) *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 3) *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 4) *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 5) *przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 6) *kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 7) *uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- f) instrumentami muzycznymi,*
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,*

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) cmentarzyskami,*
- c) kurhanami*
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

- 1) *wpis do rejestru zabytków,*
- 2) *uznanie za pomnik historii,*
- 3) *utworzenie parku kulturowego,*
- 4) *ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

Na mocy art. 16:

1. *Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.*
2. *Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.*
3. *Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.*
4. *W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.*
5. *Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.*
6. *Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.*

Art. 17.

1. *Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:*

- 1) *prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;*
- 2) *zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;*
- 3) *umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
- 4) *składowania lub magazynowania odpadów.*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. , poz. 1232 ze zm.)

Art. 18:

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19:

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20:

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22:

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Art. 89.

Organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator zabytków. Są to w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,*
- 4) wydawanie, zgodnie w właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,*
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,*
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki*
- 7) nad zabytkami,*
- 8) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,*
- 9) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,*
- 10) współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.*

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., nr 75, poz. 474)

Od 5 czerwca 2010 r. rozszerzony został zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza ochronę zabytków poprzez zapisy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

kolejowej. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej musi być uwzględniona ochrona zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Nowelizacja z 18 marca ustala termin sporządzenia przez gminy gminnych ewidencji zabytków na 2 i pół roku od wejścia w życie ustawy.

Ustawa wprowadza także zmiany w zakresie zasad wywozu zabytków za granicę.

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

24 czerwca 2014 r. rząd przyjął uchwałę o ustanowieniu „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, wypełniając w ten sposób przepisy wprowadzone przez ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jako cel główny „Krajowego programu ...” określono Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Jako wyzwanie określono – Dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, stanowi także naturalną podstawę wzmocnienia tożsamości społecznej – cel główny *Krajowego programu* zakłada, poprzez zaplanowane w celach szczegółowych działania, wzmocnienie roli dziedzictwa w życiu społecznym oraz wzmocnienie świadomości roli dziedzictwa dla rozwoju społecznego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Cel szczegółowy 1 – Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Wyzwanie 1 – Uporządkowanie i ujednoczenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów”), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych;

Wyzwanie 2 – wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego wpływające na kompleksowość działań ochronnych i ich integrację z ochroną przyrody.

Kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C).
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2 – Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Wyzwanie 1 – Podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.

Kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Stwierdzono w tym punkcie, że „Samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Jednocześnie najważniejsze zadania powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Zwiększeniu efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem, tak w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak i bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych..”

Jako zadania zostały przedstawione:

1. Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.
2. Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
3. Wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych, opracowanie wytycznych dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego.

Cel szczegółowy 3 – Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Wyzwanie 1 – zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości.

Kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU**2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO¹**

W zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego wśród wyzwań strategicznych znalazły się m.in.:

4. Kapitał społeczny i tożsamość regionalna. Stymulowanie aktywności społecznej i budowa regionalnej wspólnoty obywatelskiej czerpiącej m.in. z wielokulturowego dziedzictwa, tradycji morskich i solidarnościowych, a także wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

9. Zarządzanie przestrzenią. Lepsze zarządzanie przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia.

Jednym z trzech celów strategicznych określonych w dokumencie jest **Nowoczesna Gospodarka**, której elementem składowym jest Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna – Cel operacyjny 1.3.

W ramach tego celu ustalono następujące wyzwania strategiczne:

- 6. Obszary o nie w pełni uruchomionych potencjałach
- 3. Powiązania gospodarcze
- 1. Zatrudnienie i stan zdrowia mieszkańców
- 9. Zarządzanie przestrzenią

Jako wybór strategiczny określono:

„Sieciowe, kompleksowe, rozpoznawalne co najmniej na poziomie krajowym, oparte o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego, jak również wykorzystujące potencjał oferty kulturalnej regionu, produkty i pakiety turystyczne; uniezależnienie oferty turystycznej od pory roku, jej różnicowanie w oparciu o potencjał przemysłu czasu wolnego, a także silniejsza specjalizacja regionu w zakresie turystyki prozdrowotnej i biznesowej.”

Wśród oczekiwanych efektów wymieniono:

- Całoroczną, kompleksową i atrakcyjną ofertą turystyczną i kulturalną regionu obejmującą także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej;

¹ Załącznik nr 1 do Uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- Unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony;
- Wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych;
- Silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej. Ukierunkowanie interwencji

Jako jeden z kierunków działania ustalono rozwój sieciowych i kompleksowych produktów Turystycznych, a Obszar Strategicznej Interwencji związany z tym działaniem – obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Jako Zobowiązania Samorządu Województwa Pomorskiego określono:

Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.

Rola Samorządu Województwa Pomorskiego

- Koordynator i lider;
- Inwestor;
- Inspirator.

Partnerzy kluczowi dla realizacji Celu

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Organizacje turystyczne;
- Instytucje kultury;
- Narodowy Instytut Dziedzictwa;
- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Organizacje pozarządowe;
- Izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni.

Jako warunki sukcesu wymieniono m.in.:

- Rozwój współpracy między sektorem publicznym, branżą turystyczną i podmiotami działającymi w obszarze kultury w zakresie tworzenia wspólnych, sieciowych, ponadlokalnych produktów turystycznych oraz oferty kulturalnej

Oczekiwania wobec władz centralnych w związku z realizacją Celu:

- Objęcie Żuław statusem krajowego produktu turystycznego;
- Aktywizacja transportowa drogi wodnej Dolnej Wisły oraz usunięcie wszystkich barier prawnych dla zapewnienia swobodnej międzynarodowej żeglugi po Zalewie Wiślanym;
- Udział budżetu państwa w utrzymaniu najważniejszych instytucji kultury i ratowaniu najcenniejszych zabytków regionu;
- Przyjęcie Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ustalającego mechanizmy organizacyjne i finansowe determinujące rzeczywistą ochronę dziedzictwa kulturowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Obszary współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej:

- Wizerunek i marka turystyczna Regionu Morza Bałtyckiego;
- Sieciowe ponadregionalne produkty turystyczne wykorzystujące m.in.:
 - międzynarodowe drogi wodne: E-60 (morska), E-70 i E-40, z uwzględnieniem Żuław i Zalewu Wiślanego;
 - ponadregionalne szlaki wodne m.in. Brdy, Gwdy, Wdy, Wielkiego Kanału Brdy i Wieprzy;
 - szlaki kulturowe: XX w., Cystersów, zamków gotyckich, architektury i dziedzictwa hydrotechnicznego Żuław, Kraina w kratę, latarni morskich, budowli hydrotechnicznych;
 - Europejską Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego;
 - międzynarodowe i międzyregionalne trasy rowerowe.

Dla celu operacyjnego 2.2. (Wysoki poziom kapitału społecznego), jako jedno z wyzwań strategicznych określono:

4. Kapitał społeczny i tożsamość regionalna

Wybór strategiczny dla tego celu:

Organizacje pozarządowe (stymulujące aktywność społeczną); tożsamość regionalna i lokalna (czerpiące z bogatego i różnorodnego dziedzictwa kulturowego regionu); aktywizacja i integracja społeczna; uczestnictwo w kulturze i innych formach aktywności społecznej (m.in. sporcie), a także przestrzenie publiczne (jako miejsca sprzyjające wzmocnieniu kontaktów społecznych).

Wśród oczekiwanych efektów znalazły się m.in.:

- Silniejsze poczucie więzi mieszkańców z regionem oraz dbałość o zachowanie różnorodności kulturowej województwa;
- Znaczące uczestnictwo mieszkańców (w tym dzieci, młodzieży, a także osób starszych i niepełnosprawnych) w lokalnych wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
- Rozwinięta kultura czytelnicza;
- Wysokiej jakości przestrzeń publiczna;
- Zachowane dziedzictwo i krajobraz kulturowo-przyrodniczy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO²

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa pomorskiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Plan zakłada, że dążenie do wykorzystania cech położenia województwa w regionie bałtyckim oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych w nowej strukturze przestrzeni polskiej i europejskiej będzie tworzyć szanse na:

- 1) rewitalizację ekologiczną obszarów o niskich wartościach i utrwalenie ochrony ich zasobów przez kształtowanie i umacnianie międzynarodowego systemu ochrony ekologicznej i zwiększenia efektywnego wsparcia kapitałowego i technologicznego;
- 2) zachowanie specyficznych wartości regionalnych i wzbogacenie różnorodności kulturowej wspólnoty europejskiej i narodowej;

Naczelny cel polityki zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, to:

kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystywaniu cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń.

Zasadniczym kierunkiem polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest:

kształtowanie struktur przestrzennych warunkujących dynamizację rozwoju przez aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć społeczno – gospodarczych samorządów lokalnych, podmiotów publicznych i kapitału prywatnego lokalizowanych w przestrzeni województwa pomorskiego.

Cele główne zagospodarowania przestrzennego województwa:

- 1) Wzrost konkurencyjności Pomorza i efektywności gospodarowania w przestrzeni;
- 2) Osiągnięcie jakości życia (standardu cywilizacyjnego) mieszkańców zachodniej części Europy bałtyckiej;
- 3) Zahamowanie dewaloryzacji środowiska oraz ochrona jego struktury i wartości;

² Załącznik do uchwały nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Kształtowanie ładu przestrzennego jest elementem spinającym następujący system celów:

- 1) systematyczna i społecznie odczuwalna poprawa standardu cywilizacyjnego;
- 2) ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego;
- 3) ochrona dziedzictwa kulturowego;

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego precyzuje główne cele polityki przestrzennej województwa. Są nimi:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
- 3) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- 4) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Cele polityki przestrzennej w stosunku do ochrony zasobów i walorów środowiska kulturowego:

- 1) Wspieranie różnorodności kulturowej regionu;
- 2) Zachowanie dziedzictwa historycznego

Plan zakłada:

- 1) uwzględnianie problematyki ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego województwa w opracowaniach planistycznych sporządzanych na szczeblach lokalnych;
- 2) realizowanie i wspieranie inwestycji bezpośrednio chroniących wartości kultury, w pierwszej kolejności w rejonach najbardziej atrakcyjnych i najintensywniej wykorzystywanych turystycznie (pas nadmorski, strefa pojezierna);
- 3) prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturowym, społecznym i gospodarczym; funkcjonowanie tych ofert powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomaganiu zasobów środowiska kulturowego, jednocześnie nie może powodować jego zagrożeń.

Zasadnicze kierunki rozwoju w zakresie dziedzictwa kulturowego to utrwalenie wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

W kategorii planowania regionalnego problematykę ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, sformułowano kierunki polityki przestrzennej, z których najistotniejsze dla ochrony środowiska kulturowego Suchy Dąb, są:

- 1) usystematyzowanie istniejących opracowań dotyczących między innymi środowiska kulturowego na fragmentach byłych województw włączonych w granice nowego regionu, dokonania ich oceny według jednolitych kryteriów oraz uzupełniania braków;
- 2) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach kulturowych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie form ochrony;
- 3) prowadzenie działań organizacyjnych, promocyjnych i badawczych pod kątem podniesienia świadomości społecznej w zakresie znaczenia i wartości obiektów kulturowych oraz zasad i metod ich konserwacji, a także późniejszego ich użytkowania;
- 4) wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa historycznego kaszubskiego, kociewskiego, żuławskiego i innych;
- 5) ochrona tożsamości kulturowej miejsca (miejscowości, regionu) – objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna, pozwalająca na wyeksponowanie wartościowych cech zespołów;
- 6) pielęgnowanie walorów krajobrazów historycznych regionu (Kaszub, Kociewia, Żuław, Borów Tucholskich);
- 7) monitorowanie procesu przemian środowiska kulturowego;
- 8) łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym, zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych w ich pierwotnym kształcie wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności jako miejsc wypoczynku;
- 9) zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych;
- 10) zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego;
- 11) zachowanie historycznych układów osadniczych oraz ich związków z drogami lądowymi i wodnymi;
- 12) przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu;
- 13) zachowanie i ochrona miejsc historycznych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- 14) uporządkowanie struktury własnościowej obiektów zabytkowych – pozyskiwanie nowych opiekunów, zarządców i właścicieli dających gwarancję właściwego ich użytkowania, w tym również ratowanie zdewastowanych obiektów przez przekazanie ich stowarzyszeniom i fundacjom oraz innym organizacjom i towarzystwom, mającym w swoim profilu działalność w obszarze kultury i sztuki; kontrolowanie procesu prywatyzacji obiektów zabytkowych;
- 15) kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich;
- 16) przystosowanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji;
- 17) zachowanie i ochrona tradycyjnych obiektów wiejskiego budownictwa, dworów i pałaców z zespołami parkowymi i folwarcznymi, architektury sakralnej – kościołów i kapliczek i krzyży przydrożnych, cmentarzy różnych wyznań;
- 18) propagowanie tradycyjnych form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych, opracowanie wzornika projektów architektonicznych opartych na wzorach zabudowy tradycyjnej);
- 19) rygorystyczne egzekwowanie zaleceń konserwatorskich i prawidłowości w procesach rewaloryzacji obiektów zabytkowych;
- 20) zachowanie i ochrona obiektów hydrotechnicznych, drogowych, kolejowych;
- 21) zachowanie i ochrona zabytków techniki: mostów drogowych i kolejowych, obiektów hydrotechnicznych, wiatraków i młynów, kolejki wąskotorowej i zakładów przemysłowych, zabudowań i urządzeń technicznych elektrowni wodnych, młynów wodnych, reliktyw hut szkła, architektury portowej i morskiej (statki i inne jednostki pływające). Odstępstwa od tej zasady mogą dotyczyć jedynie obiektów stanowiących elementy podlegających niezbędnej modernizacji systemów komunikacyjnych;
- 22) ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych oraz części wsi – decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych;
- 23) eksponowanie wsi o wybitnych walorach krajobrazowych rekompozycja, restylizacja i uporządkowanie zabudowy wsi oraz ośrodków miejskich;
- 24) zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne);
- 25) wprowadzanie zieleni w otoczeniu osiedli i obiektów rekreacyjnych w zakresie podnoszącym walory krajobrazu (maskowanie zespołów obiektów);
- 26) likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- 27) ochrona tradycyjnych form zabudowy i zagospodarowania działki na obszarach o czytelnej tożsamości kulturowej;
- 28) egzekwowanie dla projektów budów, rozbudów i przebudów realizacji ocen skutków dla krajobrazu w ramach raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
- 29) określanie w miejscowych dokumentach planistycznych zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych;
- 30) ochrona istniejących panoram widokowych – w tym zakaz wnoszenia budynków i budowli przesłaniających ekspozycję krajobrazową z punktów widokowych oraz wprowadzania zieleni wysokiej;
- 31) rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich otoczenia, ucytelnienie (odtworzenie) panoram widokowych i ochrona ekspozycji.

2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO³ - WYCIĄG

Celem strategicznym Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego jest: **WZMOCNIENIE POZIOMU OCHRONY I OPIEKI NAD DZIEDZICTWEM KULTUROWYM WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO SŁUŻĄCE ZACHOWANIU ZABYTKÓW, BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ ORAZ PROMOCJI TURYSTYCZNEJ REGIONU.**

Cel ten jest realizowany w ramach trzech priorytetów.

Priorytet 1: ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI***Kierunki działań***

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
3. Zachowanie krajobrazu kulturowego wsi pomorskiej.
4. Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych.
5. Zachowanie dziedzictwa architektury obronnej oraz przemysłu i techniki.
6. Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi.

³ Załącznik do Uchwały Nr 91/V/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 lutego 2011 roku .

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

7. Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.
8. Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

Typy wsparcia działań

1. Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania:
 - obiektów sakralnych (kościóły, klasztory, kaplice, domy modlitwy, kapliczki przydrożne, cmentarze, kalwarie itp.),
 - obiektów mieszkalnych miast i wsi (dwory, pałace, wille, kamienice, domy, tradycyjne obiekty budownictwa wiejskiego, zagrody itp.),
 - obiektów użyteczności publicznej (ratusze, szkoły, szpitale, przytulki, sądy, dworce, karczmy itp.),
 - architektury drewnianej (domy podcieniowe, ryglowe itp.)
 - obiektów budownictwa obronnego (mury, baszty, zamki, twierdze, zespoły fortyfikacji, zespoły koszarowe, budowle obronne itp.),
 - obiektów przemysłu i techniki (fabryki, młyny, wiatraki, kuźnie, wieże ciśnień, hale produkcyjne, browary, gorzelnie itp.),
 - obiektów gospodarczych (magazyny, spichlerze, stajnie, stodoły i inne obiekty w obrębie zespołów folwarcznych, zagród itp.),
 - parków, ogrodów, zieleni komponowanej.
2. Rewitalizacja zabytkowych zespołów ruralistycznych i urbanistycznych.
3. Rewitalizacja zespołów zabytkowej zieleni i małej architektury.
4. Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów przemysłowych i powojkowych, pokolejowych.
5. Konserwacja i rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych (w tym archeologicznych).
6. Montaż w obiektach zabytkowych niezbędnych urządzeń technicznych, instalacji dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych, muzealiów oraz trwałego zachowania i użytkowania tych budowli.
7. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.)
8. Działania własne województwa (w odniesieniu do zabytków będących własnością samorządu województwa) polegające na zachowaniu i konserwacji zabytków oraz zatrzymaniu ich degradacji.
9. Iluminacja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO***Kierunki działań***

- 1) Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
- 2) Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego.
- 3) Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
- 4) Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
- 5) Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.
- 6) Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.

Typy wsparcia działań

1. Specjalistyczne opracowania badawczo-dokumentacyjne obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym obejmujące:
 - ekspertyzy techniczne i konserwatorskie,
 - badania konserwatorskie i architektoniczne,
 - programy prac konserwatorskich i restauratorskich,
 - dokumentacje projektowe,
 - inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie.
2. Współpraca z instytucjami kultury w zakresie rozpoznania regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz wymiany informacji o jego zasobach.
3. Rozpoznanie i promocja najcenniejszych zabytków, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o odrębności i specyfice regionu: dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Kaszub i Kociewia).
4. Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego – w szczególności:
 - przygotowanie i organizacja konferencji naukowych,
 - publikacje książkowe i foldery,
 - organizacja konkursów,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowania obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo,
 - udostępnianie w Internecie baz danych o zabytkach.
5. Wspieranie tworzenia oraz promocji produktów markowych i turystycznych województwa opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego, w tym działań polegających na oznakowaniu cennych i ciekawych zabytków umożliwiające ich lokalizację w terenie i identyfikację (tablice, oznakowania szlaków, mapy w terenie, szlaki tematyczne).
 6. Uczestniczenie w wojewódzkich, krajowych i europejskich programach ochrony zabytków oraz tworzenie własnych tematycznych programów ochrony zabytków.
 7. Upowszechnianie informacji o możliwościach pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie prac przy zabytkach.
 8. Rozbudowa warstwy dziedzictwa kulturowego w ramach Systemu Informacji Przestrzennej.

Zakłada się kontynuowanie prowadzonej przez samorząd województwa pomorskiego polityki w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym, zmierzającej do:

- konsekwentnej i planowej realizacji zadań kompetencyjnych samorządu województwa poprzez wykonywanie wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami;
- włączenia dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia samorządów terytorialnych zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych;
- stymulowania zasad partnerstwa publiczno-prywatnego z sektorem przedsiębiorców działających na rzecz dziedzictwa kulturowego (zagospodarowanie obiektów zabytkowych);
- współpracy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z właścicielami i użytkownikami zabytków, społecznościami i władzami lokalnymi, instytucjami, stowarzyszeniami, związkami wyznaniowymi, a także z organami administracji państwowej i unijnej;
- zachowania zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego;
- dbałości o krajobraz kulturowy regionu, w tym zachowania jego charakterystycznych elementów przestrzennych i przyrodniczych;
- rewaloryzacji cennych elementów dziedzictwa kulturowego, które uległy degradacji;
- ochrony i propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, rozwiązań konstrukcyjnych, materiałowych, kolorystyki);
- kontynuacji wykorzystania środków finansowych na zachowanie, rewaloryzację, zabezpieczenia i ekspozycji obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- umożliwienia kreowania i realizowania regionalnych i lokalnych projektów związanych z kompleksowymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz chroniącymi krajobraz kulturowy;
- propagowania i wspieranie popularyzacji, badań i dokumentowania dziedzictwa kulturowego;
- wykorzystania dziedzictwa kulturowego w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w regionie,
- kreowania modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w regionie w społecznościach lokalnych i we władzach samorządowych;
- kreowania standardów i dobrych praktyk w dziedzinie ochrony zabytków (w tym także prac konserwatorskich);
- wspierania aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości (odbudowa i wzmocnienie regionalnej tożsamości).

Na realizację Programu Opieki pozwolą programy rządowe i sektorowe, jak i środki własne Województwa Pomorskiego (m.in. dzięki uchwale Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków).

Cele programowe osiągnąć będą również dzięki partnerom uczestniczącym (ministerstwa, instytucje kultury państwowe i samorządowe, wojewódzki konserwator zabytków, samorządowi konserwatorzy zabytków, jednostki samorządu terytorialnego, związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje międzynarodowe, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Niezbędne będzie kontynuowanie współdziałania samorządu województwa z:

- instytucjami ochrony zabytków (m.in. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków, Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków, samorządowi konserwatorzy zabytków, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków);
- instytucjami ochrony środowiska;
- uczelniami i ośrodkami naukowymi (np. Politechnika Gdańska, Uniwersytet Gdański, i in.);
- organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami;
- związkami wyznaniowymi - w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami sakralnymi,
- innymi samorządami (współdziałanie we wspólnych przedsięwzięciach oraz w ramach wymiany doświadczeń);
- samorządami gmin partnerskich.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

1. Organizacja instytucjonalna

Cele operacyjne przyjęte przez Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014 będą osiąganymi w wyniku:

- **inicjatyw własnych** samorządu województwa:

- prawnych – tworzenie prawa miejscowego (m.in. plan zagospodarowania przestrzennego, dokumenty strategiczne i programowe, i in.);
- finansowych – finansowanie instytucji kultury (m.in. muzeów), dotacje, nagrody, stypendia, finansowanie remontów i prac konserwatorskich w zabytkach będących własnością samorządu województwa, udzielanie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane w obiektach wpisanych do rejestru zabytków, finansowanie i dotowanie publikacji, konferencji, stron internetowych, itp.;
- programowych i koordynujących – m.in. realizacja projektów i programów regionalnych (Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego);
- innych (działania stymulujące) - m.in. działania doradcze, edukacyjne, promocja i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego, promowanie dobrych praktyk.
- **wspólnego działania** władz regionu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, wojewódzkim konserwatorem zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego, związkami wyznaniowymi, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów;
- **wykorzystywania europejskich instrumentów finansowych** (fundusze unijne, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweski Mechanizm Finansowy),
- **monitorowania** całokształtu działań i inicjatyw podejmowanych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w województwie pomorskim (także tych, w których samorząd wojewódzki bezpośrednio nie uczestniczy, np. działania administracji rządowej, wojewódzkiego konserwatora zabytków, itd.)

Samorząd Województwa Pomorskiego w ramach posiadanych instrumentów prawnych kontynuować będzie:

- wzmocnienie poziomu opieki i ochrony dziedzictwa i kultury województwa pomorskiego;
- wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych w substancji zabytków nieruchomych wraz z ich otoczeniem oraz w historycznych centrach urbanistycznych, budowlanych i ruralistycznych, a także zabytkowego wyposażenia i wystroju;
- inicjowanie i wspieranie badań z dziedziny ochrony dziedzictwa oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego Pomorza;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- wspieranie działań na rzecz tworzenia programów edukacyjnych oraz projektów promocyjnych w celu upowszechniania wiedzy oraz pobudzenia zainteresowania historią regionu, jego tradycją oraz kulturą;
- prowadzenie prac badawczych;
- popularyzowanie dobrych wzorów aktywnej opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym regionu (w tym również dobrych realizacji konserwatorskich, dobrych praktyk ochrony i opieki).

2. Finansowanie Programu Opieki

Finansowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami realizowane jest z różnych źródeł. Podstawowe to:

1. źródła publiczne:

- budżet państwa – m.in. środki w ramach dotacji programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na remont i konserwacje obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków, Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie przy zabytkach archeologicznych, nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
- budżet samorządu województwa – m.in. dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, dotacje inwestycyjne dla instytucji kultury podległych samorządowi województwa pomorskiego – obiekty wpisane do rejestru zabytków);
- granty samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, nagrody;
- budżety samorządów niższego szczebla – m.in. dotacje na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
- projekty realizowane przez instytucje kultury;
- fundusze Unii Europejskiej związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe, m.in.: Regionalny Program Operacyjny, Program Operacyjny Infrastruktury i Środowiska, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
- inne źródła zagraniczne.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

2. źródła prywatne:

- osób fizycznych – składki i zbiórki publiczne na określony cel dla danej wspólnoty społecznej;
- osób prawnych;
- organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji;
- wyznaniowych osób prawnych.

Finansowanie Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014 będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł: z własnych środków budżetowych, funduszy strukturalnych, inicjatyw wspólnotowych oraz ze środków prywatnych. Sejmik Województwa Pomorskiego w miarę posiadanych środków budżetowych będzie przyznawał dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

2.3.4. ZAŁOŻENIA „REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020”⁴**OŚ PRIORYTETOWA 8. KONWERSJA****PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.2**

Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

Wspierane będą działania o charakterze sieciowym, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, budowie lub modernizacji infrastruktury żeglarskiej, rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz o charakterze uzdrowiskowym.

Wszystkie projekty powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

Ukierunkowanie terytorialne

Preferowane będą projekty zlokalizowane m.in. na: obszarach objętych ochroną w formie parków krajobrazowych wraz z ich otulinami, obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach NATURA 2000.

⁴ Uchwała Nr 311/339/14 Zarządu Województwa Pomorskiego, 27 marca 2014 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.3

Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Planowany zakres wsparcia

Interwencją objęte zostaną przedsięwzięcia obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym, poprzez m.in. prace rehabilitacyjne i modernizacyjne służące nadaniu im nowych funkcji (usług turystyki lub kultury), przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych, jak również wdrażanie nowych form zarządzania (tworzenie parków kulturowych).

Ponadto wsparciem objęte zostaną projekty ukierunkowane na podnoszenie jakości przestrzeni publicznej obejmujące realizację prac służących estetyzacji i podkreśleniu walorów kulturowych tej przestrzeni w ramach układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych do rejestru zabytków.

Wsparciem objęte będą również projekty umożliwiające bezpieczną eksploatację zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, w tym w zakresie dokumentowania i popularyzacji, inwentaryzacji i udostępniania zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (w szczególności digitalizacja zasobów, tworzenie nowych treści cyfrowych).

Ukierunkowanie terytorialne

Preferowane będą projekty zlokalizowane na obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska kulturowego, w szczególności m.in w strefach koncentracji charakterystycznych dla regionu elementów dziedzictwa kulturowego, określonych w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” – Żuławy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY SUCHY DĄB**2.4.1. ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SUCHY DĄB”⁵ – WYCIĄG****Środowisko kulturowe i krajobraz**

- wsie na obszarze gminy charakteryzują się wysoką regularnością rozplanowania, których początki kształtowania się sięgają XIV w. w tym również regularnością rozłogu pól; należy objąć je bezwzględną ochroną konserwatorską,
- oprócz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa istotną rolę w ochronie walorów kulturowych i krajobrazowych mają elementy zagospodarowania charakterystyczne dla obszaru Żuław oraz zachowana tradycja miejsca:
 - przebieg nieistniejącej kolejki wąskotorowej,
 - siedliska zabudowy rozproszonej,
 - miejsca lokalizacji dawnych wiatraków, młynów,
 - pasmowe zadrzewienia śródpolne oraz pozostałości eksperymentalnych pasów wiatrochronnych z lat 50-tych XX w.,
- rowy i kanały wraz z urządzeniami hydrotechnicznymi (strażnica wodna, stacje pomp)
- wymagane jest zachowanie i wyeksponowanie tych elementów oraz możliwe wykorzystanie, np. w promocji turystyki
- dużym problemem krajobrazowym są bazy zakładów produkcyjnych, najczęściej były PGR-y oraz towarzyszące im bloki mieszkalne, tzw. „agromiasteczka” projektowane bez dostatecznej ilości terenów zieleni i bez izolacji krajobrazowej od terenów rolniczych; w nieodwracalny sposób zniszczyło to harmonijny żuławski krajobraz rolniczy,
- napór inwestycyjny, szczególnie w miejscowości gminnej i we wsi Grabiny-Zameczek skutkuje chaosem przestrzenno – estetycznym wynikającym głównie z:
 - projektowania zabudowy mieszkaniowej na bardzo małych działkach 800-900 m²,
 - parcelacji gruntów w postaci regularnych geodezyjnych wydzieleni obcych tradycyjnemu sposobowi zagospodarowania na Żuławach, a charakterystycznych raczej dla podmiejskich osiedli mieszkaniowych,

⁵ załącznik nr 1 do Uchwały Nr VI/26/2003 Rady Gminy Suchy Dąb z dnia 26 czerwca 2003 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- braku urządzonych terenów zieleni publicznej w tych obszarach,
- braku zasad kształtowania zabudowy – różnorodność form, często zupełnie obcych tradycyjnemu krajobrazowi żuławskiemu,
- konieczność odpowiednich zapisów ustaleń opracowywanych planów miejscowych zapobiegających dalszej degradacji krajobrazu,
- wnętrza krajobrazowe odznaczają się rozległością i dużą czytelnością (ze względu na przedpola widokowe płaskiego krajobrazu żuławskiego).

Kształtowanie krajobrazu

- kształtowanie krajobrazu na obszarze gminy Suchy Dąb wymaga uwzględnienia następujących, wiodących problemów o zróżnicowanej skali przestrzennej;
- neutralizacja krajobrazowa (= zamaskowanie zielenią albo likwidacja) obiektów szpecących krajobraz (duże obiekty związane z gospodarką rolną);
- rewaloryzacja kulturowego krajobrazu wsi;
- kształtowanie struktury krajobrazu rolniczego w sposób stymulujący utrzymanie lub wzrost różnorodności biologicznej, przez różnicowanie warunków siedliskowych roślin i przez stwarzanie warunków ostojowych dla możliwie jak największej liczby gatunków zwierząt;
- pozostawienie nie przeorywanych pasów gruntu wzdłuż cieków, w celu umożliwienia rozwoju półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, które spontanicznie tworzą się w wyniku braku bezpośredniego użytkowania (zarośla, szuwały, ugrupowania roślinności bagiennej) lub pod wpływem koszenia i wypasu;
- ochrona ekosystemów półnaturalnych (np. łąki) i synantropijnych w warunkach normalnego użytkowania gospodarczego dużych obszarów poprzez pielęgnowanie tradycyjnych sposobów gospodarowania, przynajmniej w takim zakresie, aby ww. typy ekosystemów utrzymywały się;
- rekultywacja drobnych terenów zdewastowanych zgodnie z zasadą kształtowania zróżnicowanych warunków środowiskowych, stosując głównie kierunek rekultywacji fitomelioracyjny i krajobrazowy.
- ze względu na wyjątkowe walory kulturowe miejscowości Osice i Steblewo postuluje się wpisanie do rejestru zabytków województwa układów ruralistycznych tych miejscowości – granice postulowanego wpisu do rejestru zostaną określone na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obrębów geodezyjnych tych wsi.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

Obszary i obiekty wskazane do objęcia ochroną. Ochrona dóbr kultury – obiekty postulowane do wpisania do rejestru zabytków województwa

1. Grabiny-Zameczek, park w zespole d. zamczku krzyżackiego, poł. XIX w. – interesujący układ zieleni, zachowany starodrzew;
2. Grabiny-Zameczek, budynek gospodarczy w zespole d. zamczku krzyżackiego, poł. XIX w. – stanowi element zabytkowego układu przestrzennego majdanu;
3. Grabiny-Zameczek, skrzyżowanie Kanału Kłodawy z rzeką Motławą, ok. XV w., XIX/XX w. – unikatowy zabytek techniki;
4. Grabiny-Zameczek (Grabiny Duchowne), cały teren działki w historycznych granicach, w tym ogród ozdobny towarzyszący założeniu zagrodowemu, poł. XIX w. – teren zieleni integralnie związany z budynkiem mieszkalnym; historyczna forma rozplanowania całego układu przestrzennego zagrody;
5. Koźliny, cały teren działki kościoła filialnego pw. Matki Bożej Różańcowej wraz z elementami małej architektury (ogrodzenie) – tradycja użytkowania od XIV w; bezpośrednie otoczenie kościoła, zachowane elementy tradycyjnego zagospodarowania;
6. Koźliny, dom mieszkalny murowany nr 5 z 1915 r. – przykład architektury „dworsko-miejskiej”;
7. Koźliny, dom mieszkalny murowany nr 3 z 1914 r. – przykład dobrze zachowanego małego domu mieszkalnego typowego dla rozwoju wsi żuławskich w pocz. XX w.;
8. Osice, dom mieszkalny nr 68, murowano-drewniany z XIX/XX w. – przykład jednego ze starszych domów mieszkalnych dużego gospodarstwa żuławskiego;
9. Osice, dom mieszkalny murowano-drewniany nr 40 z 2 poł. XIX w. – reliktovo zachowany przykład jednego ze starszych domów mieszkalnych we wsi;
10. Osice, dom mieszkalny nr 28 murowano-szkieletowy z ok. poł. XIX w. – reliktovo zachowany przykład dawnego domu mieszkalnego;
11. Steblewo, zespół zagrodowy nr 31 (dom mieszkalny murowany, budynek inwentarski murowany, spichlerz w konstrukcji szkieletowej) z ok. 1902 r. – dobrze zachowany zespół charakterystycznych zabudowań zagrody żuławskiej z przełomu XIX/XX w. wraz z zielenią towarzyszącą;
12. Steblewo, zespół zagrodowy nr 25 (dom mieszkalny murowany, budynek inwentarski murowany) z pocz. XX w. – zachowany częściowo zespół zagrodowy z pocz. XX wieku; interesujący detal zdobniczy architektury ceglanej budynku mieszkalnego;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

13. Steblewo, kaplica murowana oraz cmentarz (d. ewangelicki) z pocz. XX w. – zespół przestrzenny będący także cennym obiektem kultury niematerialnej Żuław;
14. Suchy Dąb, dawna plebania z II poł. XVIII w. oraz pocz. XX w. – bardzo interesujący obiekt, związany z zespołem sakralnym;
15. Suchy Dąb, teren cmentarza (d. cmentarza ewangelickiego) wraz z ogrodzeniem z XIX/XX w. – zespół przestrzenny będący także cennym obiektem kultury niematerialnej Żuław;
16. Suchy Dąb, dom mieszkalny w zespole zagrodowym nr 35, murowano-szkieletowy z 1867 r. – jeden ze starszych zachowanych obiektów we wsi z charakterystycznymi dla tego terenu rozwiązaniami konstrukcyjno-architektonicznymi;
17. Suchy Dąb zespół zagrodowy wraz z budynkami (dom mieszkalny murowany, budynki inwentarskie murowane) z XIX/ XX w. – zachowany w całości układ przestrzenny zespołu zagrodowego; interesujący przykład założenia o dużej skali charakterystycznej dla gospodarki rolnej Żuław.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY SUCHY DĄB**3.1. RYS HISTORYCZNY**

Obszar dzisiejszych Żuław w czasach prehistorycznych pokrywało morze. Osady niesione Wisłą powoli przesunęły na północ granice lądu. Ułatwiało ten proces Mierzeja Wiślana, która oddzielała deltę Wisły od Zatoki Gdańskiej. Najwcześniejsze ślady obecności człowieka są datowane na tym terenie na 2500 – 1700 r. p.n.e.

We wczesnym średniowieczu Żuławy należały do księstwa pomorskiego, jednak silne tu były wpływy plemion pruskich, szczególnie we wschodniej części obszaru. W XIII w., w miarę jak Krzyżacy opanowywali coraz większą część Prus, zwiększał się ich napór na Księstwo Wschodniopomorskie. W 1248 r. Świętopełk II musiał im odstąpić tereny leżące na wschodnim brzegu Wisły. W tym okresie zaczęły się rozwijać osady na terenach dzisiejszej gminy Suchy Dąb, m.in. Suchy Dąb, Ostrowite, Grabiny-Zameczek.

W 1308/1309 r. Krzyżacy podstępnie zaatakowali Pomorze Wschodnie i odebrali je Polsce. Po ustabilizowaniu swojej władzy Krzyżacy w XIV wieku rozwinęli szeroką akcję osiedleńczą na Żuławach, połączoną z osuszaniem i melioracją terenów zalewowych. W 1407 r. został wydany „Die gemeine Landtafel”, tworzący na Żuławach tzw. związki wałowe – samorząd, którego zadaniem było dbanie o stan urządzeń wodnych i osuszanie nowych terenów. Ustanowiono funkcje zarządców wałów, przysiężnych wałowych i przysiężnych kanałów. Wśród osadników dominowali imigranci północnoniemieccy i niderlandzcy. Wsie lokowano na prawie chełmińskim. Obejmowały one najczęściej teren o wielkości około 60 łanów. Osadnicy uzyskiwali prawo do posiadania i dziedziczenia gruntów. Dominującą formą renty feudalnej był czynsz uiszczany w formie pieniężnej.

Krzyżacy lokowali osady zarówno na tzw. surowym korzeniu, jak też przeorganizowali osady już istniejące. Ostrowite, leżące na lewym brzegu Motławy, w XIII w. było własnością cystersów w Oliwie, a w latach 1308-10 Jakuba, kasztelana tczewskiego, i Jana, podkomorzego tczewskiego, synów Unisława, podkomorzego gdańskiego, którzy sprzedali je zakonowi krzyżackiemu.

W sąsiedztwie Ostrowitego, na prawym brzegu Motławy znajdował się Suchy Dąb, dla którego w 1340 r. wystawiono przywilej lokacyjny dla Henryka Culmera. Do wojny trzynastoletniej obie miejscowości były własnością komturii gdańskiej. W trakcie wojny trzynastoletniej na mocy król Kazimierz Jagiellończyk nadał je Gdańskowi.

Grabiny-Zameczek po raz pierwszy wspomniane zostały w dokumencie księcia Mściwoja II z 1273 r., jako „Grabino”. Po przejęciu Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków dobra stały się

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

ważnym gospodarczo ośrodkiem administracyjnym, zarządzanym przez wójtów. Ich siedzibą był już w XIV w. dwór obronny, otoczony wałem i palisadą oraz fosą. Dzięki doskonałym warunkom glebowym majątek stał się wkrótce jedną z głównych baz hodowlanych w państwie krzyżackim. W 1404 r. hodowano tu 2200 owiec, 120 sztuk bydła, 480 świń oraz 300 koni. Z uwagi na częste przyjazdy do Grabin mistrzów Zakonu, wybudowano tu w 1406 r. nowy murowany zamek w stylu gotyckim. Nad Motławą wybudowano akwedukt z wodami skierowanej tutaj rzeki Kłodawy, którymi zasilono fosę zamkową oraz młyn.

Koźliny zostały lokowane w 1353 r. W pobliżu istniała wówczas samodzielnie osada *Güttland*, wzmiankowana w 1373 r. w związku z nadaniem ziemi Janowi Leszczschkaw, w XVI w. przyłączona do Koźlin. Kościół w Koźlinach został zbudowany około połowy XIV w. Na przełomie XV i XVI wieku został przebudowany.

Pierwsze wzmianki o Steblewie pochodzą z 1298 r. Istniała tu wówczas przeprawa promowa przez Wisłę. Lokacji wsi dokonał w 1343 r. wielki mistrz zakonu krzyżackiego Ludolf König von Wattzau. Od wojny trzynastoletniej wieś stanowiła własność gdańszczan.

Krzywe Koło w XIV w. było już znaczną miejscowością. Wybudowano tu wówczas gotycki kościół.

Wojna trzynastoletnia (1454-1466) objęła działaniami także Żuławy. W 1454 r. pod Steblewem miała miejsce bitwa z wojskami krzyżackimi. Gdańszczanie po wybuchu wojny zaatakowali posiadłości krzyżackie. W 1459 r. zamek w Grabinach-Zameczku został przez nich zniszczony na polecenie Rady Miejskiej. Krzyżacy w odwecie zniszczyli i zrabowali obsadzony przez Gdańszczan majątek, a służbę wymordowali.

19 października 1466 r. podpisano II pokój toruński, na mocy którego większość Pomorza Wschodniego, Powiśle, Ziemia Chełmińska, Warmia i Żuławy zostały inkorporowane do Królestwa Polskiego.

Żuławy od XVI do XVIII w. były regionem Polski o najwyższej kulturze rolnej i o najurodzajniejszych glebach. Do osuszania polderów wykorzystywano wiatraki wyposażone w koła czerpakowe. W XVI, XVII i XVIII w. znaczna część zboża eksportowanego przez Gdańsk pochodziła z Żuław. Tutejsze gospodarstwa zaopatrywały także rynek wewnętrzny Elbląga i Gdańska. Wywóz artykułów rolnych, w tym przede wszystkim zboża, ułatwiała gęsta sieć kanałów. Taniść transportu była elementem decydującym o przewadze konkurencyjnej Żuław w stosunku do bardziej oddalonych terenów uprawy zbóż.

Miasto Gdańsk częścią swoich dóbr, nadanych im przez Kazimierza Jagiellończyka, zarządzało bezpośrednio, natomiast część wypuszczało w dzierżawę. Zniszczone dobra w Grabinie Zameczku dostał w dzierżawę patrycjusz gdański Eberhard Ferber, który odbudował tutejszą fortalicję.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

W czasie wojny ze zbuntowanym Gdańskiem (1576-1577) wojska Stefana Batorego spustoszyły należące do miasta tereny Żuław Steblewskich. Ponownych zniszczeń dokonały wojska szwedzkie podczas wojny z Rzeczpospolitą w latach 1626-1629. W 1628 i 1628 r. na zamku w Grabinach przebywał król szwedzki Gustaw Adolf. Wojnę przerwał rozejm w Starym Targu (*Altmark*) w 1629 r. Kolejna wojna ze Szwecją, tzw. potop (1655-1660) przyniosła Żuławom jeszcze większe straty. Szwedzi zajęli m.in. zamek w Grabinach, skąd organizowali łupieskie wyprawy na posiadłości gdańskie. W styczniu 1657 r. Gdańszczanie odbili warownię.

Czterdziestolecie między pokojem oliwskim (1660) a wielką wojną północną (1700-1721) przyniosło szybką odbudowę Żuław. Kolejnym tragicznym dla Polski okresem był początek XVIII w. – czasy wielkiej wojny północnej i epidemii dżumy z lat 1708-1711. Stacjonujący w Malborku w latach 1704-1715 garnizon szwedzki nakładał na wsie żuławskie wysokie kontrybucje. Po ustąpieniu Szwedów nastąpił długi okres pokoju, aż do wojny siedmioletniej (1756-1763). W okresie tym nastąpiła odbudowa gospodarki i wzrost zamożności ludności.

W wyniku rozbiorów Polski (1772, 1793) Prusy Królewskie zostały anektowane przez Prusy. Wojen napoleońskie (1806-1813), przyniosły Żuławom dalsze zniszczenia spowodowane przemarszami wojsk oraz zubożenie w wyniku dotkliwych kontrybucji nakładanych przez Francuzów. Jednak po nich nastąpił stuletni okres pokoju. Jedynym czynnikiem zakłócającym rozwój Żuław były powodzie. W nocy z 8 na 9 kwietnia 1829 r. wody z Bałtyku wtargnęły do ujścia Wisły, hamując spływ lodów. Spiętrzone zatorem lodowym wody Wisły przerwały wały w prawie stu miejscach na odcinku od Torunia do Tczewa. Jedno z miejsc w którym Wisła przerwała wały przeciwpowodziowe były okolice Steblewa. Wyrwa w wale miała długość przeszło 300 metrów, co spowodowało zalanie całej okolicy. Dopiero przeprowadzona w II połowie XIX w. regulacja całego układu wodnego Dolnej Wisły zabezpieczyła Żuławę przed powodzią oraz poprawiła warunki żeglugi w całej delcie Wisły.

Po zakończeniu I wojny światowej, zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego, Suchy Dąb wraz z okolicą został włączony do terytorium Wolnego Miasta Gdańska (10 stycznia 1920 r.). We wrześniu 1939 r. Wolne Miasto zostało bezprawnie włączone do III Rzeszy. W Krzywym Kole podczas wojny zbudowano baraki dla jeńców wojennych na terenie obecnego boiska. Jeńcy pracowali u miejscowych gospodarzy. Bezpośrednie działania wojenne dotarły do Żuław dopiero zimą 1945 r. Wycofujące się przed nadciągającą Armią Czerwoną jednostki hitlerowskie wysadziły wówczas w powietrze wały ochronne Wisły w 16 miejscach, zalewając wodą wielki obszar Żuław i tworząc w ten sposób obronną barierę. Obszary depresyjne Żuław (ok. 45 tys. ha) zostały zatopione, a przydepresyjne (ok. 75 tys. ha) podtopione. Niemcy zdemontowali także,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

wysadzili i spalili śluzy, stacje pomp i transformatorów, mosty, linie wysokiego napięcia oraz inne urządzenia techniczne. Zniszczeń dopełniły wlewające się przez otwarte wały wody Zalewu Wiślanego. Słonawa woda z Zalewu zniszczyła strukturę żuławskich gleb, w wielu miejscach powstały głębokie na 1,5 m rozlewiska wodne i mokradła, pokryte szuwarami. Duża część budynków mieszkalnych i gospodarczych została uszkodzona, wiele z nich nie nadawało się do użytku. Straty obejmowały poważną część maszyn i narzędzi rolniczych. Utracono prawie cały inwentarz żywy. Wsie wyludniły się, ponieważ mieszkańcy Żuław w większości uciekli z domów w obawie przed nadchodzącą Armią Czerwoną.

Tereny dawnego Wolnego Miasta Gdańska objęła Polska. 30 marca 1945 r. Rząd Tymczasowy wydał dekret o utworzeniu województwa gdańskiego, obejmującego Żuławę. Pozostałych jeszcze na terenie Żuław Niemców wysiedlono w ciągu kilku powojennych lat. W miejsce dawnych mieszkańców napłynęli osadnicy z wielu obszarów Polski, w tym kresów wschodnich anektowanych przez Związek Radziecki.

Powojenna odbudowa Żuław była trudna i długotrwała, ze względu na rozmiar zniszczeń oraz specyficzny charakter terenu. Związki wałowe, które pełniły tak istotną funkcję w gospodarce Żuław, nie zostały odtworzone. Odbudowa była dodatkowo utrudniona przez plagę szabrownictwa. Najpilniejszą sprawą, którą zrealizowano w pierwszej kolejności, była naprawa wyrw w obwałowaniach rzek oraz uruchomienie pomp odwadniających. Przeprowadzono także konserwację kanałów i rowów. Osuszanie Żuław trwało aż do 1948 r.

W ramach województwa gdańskiego została utworzona gmina Suchy Dąb, która istniała do tzw. gierkowskiej reformy administracyjnej. W jej wyniku od teren dawniej gminy wszedł w skład gminy Pszczółki. 2 kwietnia 1991 roku ponownie utworzono gminę Suchy Dąb na mocy rozporządzenia Rady Ministrów. Pierwsze posiedzenie reaktywowanej Rady Gminy miało miejsce 21 maja 1991 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY SUCHY DĄB**3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

1. Grabiny-Zameczek (d. Grabiny Duchowne) nr 108, zespół dworski – dwór i budynek gospodarczy, ok. 1700 r.; nr rej. 786 z dnia 27.10.1973 r.
2. Grabiny-Zameczek, zamek pokrzyżacki z kaplicą filialną pw. Św. Trójcy, XIV/XV w., rozbudowy XVII w., XIX w.; nr rej. 785 z dn. 27.10.1973 r.
3. Koźliny, kościół filialny p.w. Matki Boskiej Różańcowej, 1353 r.; nr rej. 303 z dn. 11.08.1962 r.
4. Koźliny, spichlerz przy domu nr 45, k. XVIII w., nr rej. 335 z dn. 27.09.1962 r.
5. Krzywe Koło, kościół filialny p.w. Znalezienia Św. Krzyża, XIV w.; nr rej. 310 z dn. 05.09.1962 r.
6. Krzywe Koło, dom mieszkalny (podcieniowy) nr 36 (d. 7), pocz. XIX w.; nr rej. 842 z dn. 07.11.1975 r.
7. Krzywe Koło, cmentarz luterański w obrębie działki wraz z dwiema płytami nagrobnymi i czterema stelami oraz starodrzewem, XIX w.; nr rej. 1883 z dn. 17.04.2012 r.
8. Osice, kościół filialny p.w. św. Antoniego z Padwy, XIV/XV w.; nr rej. 304 z dn. 11.08.1962 r.
9. Osice, dom mieszkalny nr 11 (d. 20), 1844 r.; nr rej. 1152 a dn. 25.03.1987 r.
10. Osice, dawna plebania nr 16, II poł. XVIII w.; nr rej. 337 z d. 28.09.1962 r.
11. Steblewo, ruina kościoła, XIV-XV w.; nr rej. 610 z dn. 30.05.1972 r.
12. Steblewo, dom mieszkalny (podcieniowy) nr 23, k. XVIII w.; nr rej. 274 z dn. 16.12.1961 r.
13. Steblewo, dom mieszkalny (podcieniowy) nr 37, k. XVIII w.; nr rej. 273 z dn. 16.12.1961 r.
14. Suchy Dąb, kościół parafialny p.w. Św. Anny, XIV, XVIII w.; nr rej. 611 z dn. 30.05.1962 r.
15. Wróblewo, kościół filialny p.w. Wniebowzięcia NMP, 1593 r.; nr rej. 312 z dn. 06.09.1962 r.
16. Wróblewo, dom mieszkalny nr 8, 1870 r.; nr rej. 1125 z dn. 05.07.1986 r.

3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME OBJĘTE GMINNĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW

Gminna ewidencja zabytków gminy Suchy Dąb składa się z 140 kart adresowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Suchy Dąb.

Karty adresowe zawierają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania
- 3) Dane adresowe
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony
- 6) Fotografie.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

LISTA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH OBJĘTYCH GMINNĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Adres	Obiekt
1	Grabiny- Zameczek	Dworska 4, 6	dom mieszkalny
2	Grabiny- Zameczek	Herbowa 8	dom mieszkalny
3	Grabiny-Zameczek (Grabiny Duchowne)	Łąkowa 14	dom mieszkalny
4	Grabiny- Zameczek (Grabiny Duchowne)	Łąkowa 17 i 21	dom mieszkalny
5	Grabiny- Zameczek (Grabiny Duchowne)	Łąkowa 20	dom mieszkalny
6	Grabiny- Zameczek	Rycerska 50	relikty zamku krzyżackiego z kaplicą p.w. Św. Trójcy
7	Grabiny -Zameczek		park w zespole zamku
8	Grabiny- Zameczek	Młyńska 2	szkoła, dom mieszkalny
9	Grabiny- Zameczek	Młyńska 5	młyn
10	Grabiny- Zameczek		garaż przy młynie
11	Grabiny- Zameczek	ul. Łąkowa 4	dwór
12	Grabiny- Zameczek	ul. Łąkowa 4	budynek gospodarczy w zespole dworu
13	Grabiny-Zameczek	ul. Łąkowa 4	stodoła z oborą w zespole dworu
14	Grabiny- Zameczek		kanał Kłodawy i Motławy
15	Grabiny- Zameczek		układ fos
16	Grabiny -Zameczek		układ drzew nieistniejącego cmentarza
17	Grabiny- Zameczek		Szpaler wierzb
18	Grabiny- Zameczek		cmentarz poewangelicki (d. podworski)
19	Koźliny		kościół p.w. Matki Boskiej Różańcowej
20	Koźliny		kapliczka
21	Koźliny		kładka na Starej Motławie
22	Koźliny	3	budynek mieszkalny pracowników służby granicznej
23	Koźliny	4	strażnica wałowa
24	Koźliny	4	budynek gospodarczy strażnicy
25	Koźliny	5	dom mieszkalny
26	Koźliny	6-8	dom mieszkalny
27	Koźliny	7	budynek mieszkalny pracowników cegielni
28	Koźliny	9	dom mieszkalny
29	Koźliny	20	dom mieszkalny
30	Koźliny	24	dom mieszkalny
31	Koźliny	24	budynek gospodarczy
32	Koźliny	45	szkoła, ob. budynek mieszkalny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

33	Koźliny	57	hala ludowa
34	Koźliny	66	dom mieszkalny
35	Koźliny	68	dom mieszkalny
36	Koźliny	106	dom mieszkalny
37	Koźliny	106	kuźnia ob. Magazyn
38	Koźliny	116	spichlerz i wozownia
39	Koźliny	122	dom mieszkalny
40	Koźliny	124	dom mieszkalny
41	Koźliny	42529	park
42	Koźliny		aleja jesionów i lip przy domu nr 6/8
43	Koźliny		cmentarz poewangelicki
44	Koźliny		cmentarz przykościelny
45	Krzywe Koło		kościół p.w. Znalezienia Krzyża Św.
46	Krzywe Koło		cmentarz luterański
47	Krzywe Koło		kapliczka
48	Krzywe Koło	10 i 12	poczta
49	Krzywe Koło	20 i 22	dom mieszkalny
50	Krzywe Koło	36	dom mieszkalny, CARITAS
51	Krzywe Koło	45	świątlica wiejska
52	Krzywe Koło	47	dom mieszkalny
53	Krzywe Koło	51	dom mieszkalny
54	Krzywe Koło	51	budynek gospodarczy
55	Krzywe Koło		układ lip na cmentarzu
56	Osice		kościół p.w. św. Antoniego z Padwy
57	Osice	8	dom mieszkalny
58	Osice	11	dom mieszkalny
59	Osice	12 i 14	dom mieszkalny
60	Osice	16	plebania
61	Osice	18 i 20	dom mieszkalny
62	Osice	21	dom mieszkalny
63	Osice	24	dom mieszkalny
64	Osice	26 i 28	dom mieszkalny
65	Osice	29	dom mieszkalny
66	Osice	34	dom mieszkalny
67	Osice	40	dom mieszkalny
68	Osice	68	dom mieszkalny
69	Osice		fragment alei lipowej
70	Osice		układ lip przed domem nr 21
71	Osice		cmentarz przykościelny
72	Ostrowite		krzyż przydrożny
73	Ostrowite		kapliczka
74	Ostrowite	11	budynek gospodarczy
75	Ostrowite	18	budynek gospodarczy w typie holenderskim
76	Steblewo		ruina kościoła
77	Steblewo		cmentarz przykościelny z grobowcem

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

78	Steblewo	15 i 17	budynek mieszkalny
79	Steblewo	22	budynek mieszkalny
80	Steblewo	25	spichlerz i wozownia
81	Steblewo	25	obora
82	Steblewo	25	budynek mieszkalny
83	Steblewo	30	budynek mieszkalny
84	Steblewo	30	budynek gospodarczy
85	Steblewo	30	stelmacharnia ob. garaż
86	Steblewo	30	spichlerz i wozownia
87	Steblewo	51	strażnica wałowa
88	Steblewo	23	układ drzew wyznaczający zasięg dawnego sadu zagrody nr 15 i 17, obecnie na tyłach przedszkola
89	Suchy Dąb		kościół p.w. Św. Anny I Joachima
90	Suchy Dąb		kapliczka
91	Suchy Dąb		dwie bramy przy kościele i plebanii
92	Suchy Dąb		kaplica cmentarna na cmentarzu
93	Suchy Dąb		brama na teren cmentarza
94	Suchy Dąb	Gdańska 2	budynek gospodarczy
95	Suchy Dąb	Gdańska 2 i 4	dom mieszkalny
96	Suchy Dąb	Gdańska 4	budynek gospodarczy-obora
97	Suchy Dąb	Gdańska 10	budynek gospodarczy
98	Suchy Dąb	Gdańska 17	szkoła, urząd gminy
99	Suchy Dąb	Gdańska 22	dom mieszkalny
100	Suchy Dąb	Gdańska 25	budynek mieszkalny -sklep
101	Suchy Dąb	Gdańska 28	dom mieszkalny
102	Suchy Dąb	Gdańska 30	dom mieszkalny
103	Suchy Dąb	Gdańska 35	dom mieszkalny
104	Suchy Dąb	Gdańska 36	dom mieszkalny
105	Suchy Dąb	Gdańska 36	budynek gospodarczy I
106	Suchy Dąb	Gdańska 36	budynek gospodarczy II
107	Suchy Dąb	Gdańska 43 i 45	stodoła
108	Suchy Dąb	Sportowa 2	plebania
109	Suchy Dąb	Sportowa 4	dom mieszkalny
110	Suchy Dąb	Sportowa 8	dom mieszkalny
111	Suchy Dąb	Sportowa 9	dom mieszkalny
112	Suchy Dąb	Sportowa 32	budynek gospodarczy
113	Suchy Dąb	Sportowa 32	kuźnia
114	Suchy Dąb	Sportowa 45	dom mieszkalny
115	Suchy Dąb	Sportowa 49	stodoła
116	Suchy Dąb	Witosa 1	budynek mieszkalny
117	Suchy Dąb	Witosa 2	dom mieszkalny
118	Suchy Dąb	Witosa 2 i 4	budynek mieszkalny ob. b/ Poczta
119	Suchy Dąb	Żuławska 1	dom mieszkalny
120	Suchy Dąb	Żuławska 1	budynek gospodarczy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

121	Suchy Dąb	Żuławska 1	budynek gospodarczy
122	Suchy Dąb	Żuławska 1	stodoła
123	Suchy Dąb	Gdańska 33	dom mieszkalny
124	Suchy Dąb		szpaler lip na cmentarzu
125	Suchy Dąb	Gdańska nr 30	park przy domu nr 30
126	Suchy Dąb	Gdańska 36	układ lip związany z kompozycją fasady
127	Suchy Dąb	Gdańska 36	układ drzew związany z zagrodą nr 36
128	Suchy Dąb		drzewa otaczające dawny sad naprzeciwko zagrody ul. Gdańska 36
129	Suchy Dąb	Polna 5	układ drzew związany z zagrodą
130	Suchy Dąb	Polna 7	układ drzew związany z zagrodą
131	Suchy Dąb	Polna 9	układ drzew związany z zagrodą
132	Suchy Dąb		cmentarz parafialny
133	Suchy Dąb		cmentarz przykościelny
134	Wróblewo		kościół p.w. Wniebowzięcia NMP
135	Wróblewo	5	dom mieszkalny
136	Wróblewo	8	dom mieszkalny
137	Wróblewo	14	dom mieszkalny
138	Wróblewo	15	dom mieszkalny
139	Wróblewo	15	budynek gospodarczy
140	Wróblewo	15	stodoła
141	Wróblewo	16	dom mieszkalny
142	Wróblewo	20	dom mieszkalny

3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Istnieje konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów obejmujących stanowiska wymienione w Archeologicznym Zdjęciu Polski. Karty obszarów i stanowisk Archeologicznego Zdjęcia Polski są dostępne u Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku.

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, która uznała je za *źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych*. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- 1) dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

A. Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy...*:

art. 3, pkt. 4

zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

art. 3, pkt. 11

badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

B. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

1. Konieczność inwentaryzacji i dokumentacji obszarów archeologicznych objętych strefami ochronnymi przed podjęciem tam prac ziemnych.
2. Konieczność uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich działań w obrębie stanowisk archeologicznych.
3. Zakaz inwestowania na terenie stanowisk o własnej formie krajobrazowej, a także na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich.
4. Konieczność zgłaszania przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkiem.

C. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Rodzaj - nr stanowiska
1	Grabiny- Zameczek	ROZLEGŁA OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 3
2	Grabiny- Zameczek	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 8
3	Grabiny- Zameczek	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 10
4	Grabiny- Zameczek	STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 11
5	Grabiny- Zameczek	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 12
6	Grabiny- Zameczek	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 13
7	Grabiny- Zameczek	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 15
8	Grabiny- Zameczek	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 16
9	Koźliny	ŚLAD OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 41
10	Krzywe Koło	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 33
11	Krzywe Koło	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 34
12	Krzywe Koło	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 35
13	Ostrowite	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 2
14	Ostrowite	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 14

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

15	Ostrowite	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 18
16	Ostrowite	ŚLAD OSADNICTWA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 19
17	Ostrowite	ROZLEGŁA OSADA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 20
18	Ostrowite	STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 22
19	Ostrowite	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 23
20	Ostrowite	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 24
21	Ostrowite	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 25
22	Ostrowite	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 26
23	Ostrowite	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 27
24	Ostrowite	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 28
25	Ostrowite	ŚLAD OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 29
26	Ostrowite	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 30
27	Ostrowite	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 31
28	Ostrowite	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 32
29	Steblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 36
30	Steblewo	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 38
31	Steblewo	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 39
32	Steblewo	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 42
33	Steblewo	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 43
34	Steblewo	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 44
35	Steblewo	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 45
36	Steblewo	OSADA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 46
37	Steblewo	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 47
38	Steblewo	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 48

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

39	Steblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 49
40	Steblewo	ROZLEGŁA STREFA OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 50
41	Suchy Dąb	STANOWISKO NR 0 Wpis do rejestru zabytków archeologicznych nr 284.
42	Suchy Dąb	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 17
43	Suchy Dąb	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 21
44	Wróblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 1
45	Wróblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 4
46	Wróblewo	OSADA OTWARTA – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 5
47	Wróblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 6
48	Wróblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 7
49	Wróblewo	PUNKT OSADNICZY – STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE 9

3.2.4. ZABYTKI RUCHOME

WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

- Grabiny-Zameczek, wyposażenie kaplicy filialnej (zamkowej) p.w. Św. Trójcy nr rejestru zabytków B/362 z dnia 17.02.2015 r.
- Koźliny, wyposażenie kościoła filialnego p.w. Matki Boskiej Różańcowej nr rejestru zabytków B/68 z dnia 26.10.1971 r.
- Krzywe Koło, wyposażenie kościoła filialnego p.w. Znalezienia Krzyża Świętego nr rejestru zabytków B/45 z dnia 13.08.1971 r.
- Osice, wyposażenie kościoła filialnego p.w. Św. Antoniego z Padwy nr rejestru zabytków B/42 z dnia 04.08.1971 r.
- Suchy Dąb, wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Św. Anny i Joachima brak wpisu do rejestru zabytków.
- Wróblewo, wyposażenie kościoła filialnego p.w. Wniebowzięcia NMP nr rejestru zabytków B/356 z dnia 21.07.2014 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

3.2.5. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE**Grabiny -Zameczek**

Z Grabinami-Zameczkiem wiąże się tradycja dawnego zamku krzyżackiego, który wielokrotnie niszczone i odbudowywany, choć w formie znacznie zmienionej, przetrwał do dzisiaj. Krzyżacy w XIV w. wzniesli w Grabinach-Zameczku dwór obronny, otoczony wałem i palisadą oraz fosą. Dwór oprócz funkcji obronnych pełnił też rolę centrum administracyjnego wielkiego folwarku krzyżackiego, w którym w 1404 r. hodowano tu 2200 owiec, 120 sztuk bydła, 480 świń oraz 300 koni. Z uwagi na częste przyjazdy do Grabin mistrzów Zakonu, wybudowano tu w 1406 r. nowy murowany zamek w stylu gotyckim. Nad Motławą w 1347 r. wybudowano akwedukt z wodami skierowanej tutaj rzeki Kłodawy, którymi zasilono fosę zamkową oraz młyn. Wodę z Kłodawy przerzucono przez Motławę specjalnie skonstruowanym korytem z desek dębowych. W 1411 r. podczas wielkiej wojny z zakonem krzyżackim zamek został opanowany i splądrowany przez wojska polskie.

Po wybuchu wojny trzynastoletniej 16 czerwca 1454 r. król Polski Kazimierz Jagiellończyk nadał miastu Gdańsk rozległe tereny Żuław Steblewskich, którymi zarządzał wójt grabiński. W 1459 r. Gdańszczanie zniszczyli zamek w Grabinach-Zameczku. Krzyżacy w odwecie zniszczyli i zrabowali obsadzony przez Gdańszczan majątek, a służbę wymordowali.

Miasto Gdańsk częścią swoich dóbr, nadanych im przez Kazimierza Jagiellończyka, zarządzało bezpośrednio, natomiast część wypuszczało w dzierżawę. Zniszczone dobra w Grabinie Zameczku dostał w dzierżawę patrycjusz gdański Eberhard Ferber, który odbudował tutejszą fortalicję. W latach 1514-1518 powstało tu założenie ogrodowe. Po wojnie pruskiej 1519-1521 oraz powodzi w 1540 r. Grabiny objął w dzierżawę patrycjusz gdański Hans Feldstete, który przebudował zamek w stylu renesansowym.

W czasie wojny ze zbuntowanym Gdańskiem (1576-1577) wojska Stefana Batorego spustoszyły należące do miasta tereny Żuław Steblewskich. W 1576 r. zamek w Grabinie został splądrowany i spalony. Nowy dzierżawca Paweł Walter w latach 1578-1585 na ocalałych fundamentach zamku południowego postawił dwukondygnacyjny budynek, zwany zamkiem. Zbudowano wtedy także na piwnicach dawnego zamku nowy budynek stojący prostopadle do pozostałych skrzydeł, który pełnił funkcję mieszkania dzierżawcy.

W 1628 i 1628 r., podczas wojny polsko-szwedzkiej (1626-1629), na zamku w Grabinach przebywał król szwedzki Gustaw Adolf. Po zakończeniu okupacji szwedzkiej odbudowę Grabin przeprowadził nowy dzierżawca Gabriel Borkman. Odbudowany obiekt padł ofiarą następnej inwazji szwedzkiej podczas „potopu” (1655-1660). Zamek grabiński był wykorzystywany

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

podczas blokady Gdańska jako garnizon, a jego załoga organizowała wyprawy na posiadłości gdańskie. Okupacja szwedzka trwała do stycznia 1657 r.

W II połowie XVII w. zespół zamkowy w Grabinach składał się: z domu dzierżawcy, spichlerza i browaru (o zachodu), kumika, wagi, stajni, owczarni i obory (od północnego-wschodu), narożnej baszty południowo-wschodniej, chlewa, oraz budynków wzdłuż południowego muru obronnego – budynku zamkowego pełniącego funkcję domu zarządcy oraz domu karczmarza. Na dziedzińcu usytuowana była dzwonnica oraz studnia przykryta daszkiem wspartym na czterech słupach, zwieńczonym drewnianą figurą Neptuna. Na dziedzińcu prowadziła murowana brama zdobiona herbem Gdańska, która zachowała się do dzisiaj.

W wyniku rozbiorów Polski Gdańsk wraz ze swoimi dobrami ziemskimi został włączony do Królestwa Pruskiego. W 1807 r., podczas wojny francusko-pruskiej (1806-1807), wojska francuskie dokonały kolejnych już zniszczeń zamku. Podczas długotrwałej odbudowy na zamku odnaleziono dębowe trumny z czasów krzyżackich.

Po II wojnie, kiedy tereny dawnego Wolnego Miasta Gdańska włączono do Polski, zamek stał się siedzibą Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Swoją siedzibę miała tu też Ochotnicza Straż Pożarna, a w pomieszczeniach gospodarczych działała kuźnia.

W latach 60. penetrowany był przez miejscowych mieszkańców dawny tunel ucieczkowy łączący zamek z parkiem. Wejście miało znajdować się w dawnej sali czeladnej a wyjście w parku.

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego
charakterystyczna żuławska architektura – domy podcieniowe, zagrody holenderskie, budowle szkieletowe	zbyt mała wiedza turystów o walorach turystycznych i kulturowych gminy	wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki	potencjalna groźba utraty części obiektów zabytkowych, zagrożonych dewastacją i popadnięciem
liczne obiekty	brak dostatecznej	zwiększenie wiedzy o walorach gminy	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

zabytkowe (134 obiekty nieruchome włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków) bliskość Gdańska położenie nad Wisłą wybitne walory krajobrazowe Żuław	promocji	wśród potencjalnych turystów promowanie tworzenia gospodarstw agroturystycznych na terenach gminy kontynuacja działań na rzecz włączenia dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej	w ruinę tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej
---	----------	---	---

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2016 – 2019 DLA GMINY SUCHY DĄB

5.1. STAN ZACHOWANIA I GŁÓWNE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

Na terenie gminy znajduje się szereg cennych obiektów zabytkowych. Uwagę zwraca przede wszystkim 6 kościołów, w tym 5 gotyckich, zamek w Grabinach-Zameczku oraz 5 domów podcieniowych. Najpilniej ochrony potrzebuje dom podcieniowy w Grabinach-Zameczku, ul. Herbowa 8. Warto rozważyć wpisanie go do rejestru zabytków. Należałoby także kontynuować prace przy kościele w Steblewie, następnym ich etapem powinna być rekonstrukcja więźby dachowej i dachu.

W układach ruralistycznych wsi lokacyjnych: Wróblewo, Grabiny-Zameczek, Ostrowite, Suchy Dąb, Krzywe Koło, Koźliny, powinny być chronione następujące elementy:

- podział na działki siedliskowe
- historyczny układ komunikacyjny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- teren historycznego nawsia
- publiczna zielen przyuliczna i cmentarna, w tym na cmentarzach menonickich i protestanckich
- ekspozycja czynna i bierna panoram miejscowości w otwartym krajobrazie
- oryginalna substancja zabytkowa i sposób zagospodarowania
- historyczny podział rozłogu pól, łąk i pastwisk
- pojedyncze historyczne siedliska rozproszone (zachowanie obszaru jako terenu siedliskowego, zachowanie ozdobnej zieleni przydomowej, historycznego planu siedliska oraz kubatury i skali jego historycznej zabudowy)
- inne historyczne siedliska nierolnicze (pompy-wiatraki, strażnice wodne)
- aleje
- historyczny układ melioracyjny i jego obsadzenie szpalerowe

Proponuje się wpisanie do rejestru zabytków następujących obiektów:

- Budynek mieszkalny w Grabinach-Zameczku, ul. Dworska 4-6, 1905 r. – ze względu na dobry stan zachowania i interesującą formę architektoniczną
- Budynek mieszkalny w Grabinach-Zameczku, ul. Herbowa 8, lata 80. XIX w. – jest to charakterystyczny dla Żuław dom podcieniowy, wszystkie domy podcieniowe na Żuławach powinny być wpisane do rejestru zabytków
- Hala Ludowa w Koźlinach nr 57 z pocz. XX w. – ze względu na dobry stan zachowania tej kiedyś charakterystycznej dla Prus, a dziś rzadkiej budowli
- Plebania w Suchym Dębnie z II połowy XVIII w. – ze względu na datację i piękną formę architektoniczną

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE**PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania oraz poprawa i utrwalenie ładu przestrzennego zgodnie z zasadą dobrej kontynuacji**

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych dla poprawy ładu przestrzennego oraz stanu zachowania obiektów zabytkowych

CEL STRATEGICZNY 2. Finansowanie ze środków gminy działań związanych z ochroną zabytków

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających ochronie zabytków

PRIORYTET 2. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla promocji turystycznej gminy i utrwalenia tożsamości lokalnej mieszkańców gminy

CEL STRATEGICZNY 4. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy

CEL STRATEGICZNY 5. Umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy.

5.3. CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016 – 2019 (WRAZ Z TERMINARZEM)

5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1 WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 1 mają za zadanie wykorzystanie instrumentów prawnych, przewidzianych przez ustawy o ochronie zabytków oraz planowaniu przestrzennym, do ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 1. Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych instrumentów planistycznych jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków	Działanie 1. Uchwalanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o wysokiej wartości środowiska kulturowego, uwzględniających kwestie ochrony środowiska kulturowego	sukcesywnie
	Działanie 2. Ujmowanie w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzjach o warunkach zabudowy zapisów o ochronie obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków	sukcesywnie w miarę wydawania decyzji

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz sporządzenie na tej podstawie zaktualizowanej Gminnej Ewidencji Zabytków i nowej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	Działanie 3. Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w zakresie obiektów nieruchomości na podstawie oględzin w terenie	każdorazowo przed sporządzeniem nowej edycji „Programu opieki nad zabytkami”
	Działanie 4. Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	do października 2017 r.
	Działanie 5. Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	do grudnia 2019 r.
CEL OPERACYJNY 3. Współpraca z władzami konserwatorskimi w zakresie zabezpieczenia i objęcia ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	Działanie 6. Współpraca przy opracowywaniu wniosków do Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych zabytków do rejestru zabytków – m.in. domu podcieniowego w Grabinach-Zameczku 8	sukcesywnie
	Działanie 7. Informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	sukcesywnie

5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2

W ramach Celu Strategicznego 2 ujęte są działania mające na celu wykorzystanie środków finansowych Gminy dla poprawy stanu substancji zabytkowej obiektów należących do Gminy, dofinansowanie prac remontowych/restauracyjnych wykonywanych przez właścicieli w obiektach (nie należących do Gminy) wpisanych do rejestru zabytków, prowadzenie prac renowacyjnych

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

i sanacyjnych w poszczególnych modułach przestrzeni gminy oraz działania na rzecz uporządkowania ulic, chodników, małej architektury.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 4. Dbalność o stan zachowania zabytków będących własnością gminy oraz pomoc w renowacji innych zabytków	Działanie 8. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	zgodnie z listą obiektów przewidzianych do remontu/ restaurowania w latach 2016-2019, która zostanie załączona do sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”
	Działanie 9. Zwolnienie od podatku od nieruchomości właścicieli obiektów zabytkowych włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków, pod warunkiem utrzymywania ich w dobrym stanie, zgodnym z zaleceniami konserwatorskimi (na podstawie uchwały Rady Gminy)	od 2018 r.
	Działanie. 10. Współpraca z samorządem wojewódzkim i powiatowym przy renowacji domów podcieniowych stanowiących jeden z najcenniejszych, charakterystycznych, a jednocześnie najbardziej zagrożonych, elementów krajobrazu Żuław Wiślanych. Zachowało się ich kilkadziesiąt, w tym kilka w gminie Suchy Dąb	do października 2018 r.
CEL OPERACYJNY 5. Porządkowanie przestrzeni publicznej	Działanie 11. porządkowanie ulic, chodników, małej architektury, szczególnie w obrębie zabytkowych	zgodnie z listą do sprawozdania z realizacji „Programu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

	układów przestrzennych	opieki nad zabytkami”
--	------------------------	-----------------------

5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3

Działania ujęte w ramach realizacji Celu Strategicznego 3 mają za zadanie wspieranie inicjatyw właścicieli nieruchomości zabytkowych, inwestorów, a także organizacji NGO, zmierzających do poprawy stanu obiektów zabytkowych.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 6. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych, a także na realizację projektów podnoszących atrakcyjność turystyczną gminy	Działanie 12. Podjęcie starań o uzyskanie dotacji z funduszy ministerialnych, samorządu wojewódzkiego i europejskich na rekonstrukcję więźby dachowej i dachu wpisanego do rejestru zabytków kościoła w Steblewie	począwszy od 2017 r.
	Działanie 13. Działania na rzecz realizacji projektu „Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej”	sukcesywnie
CEL OPERACYJNY 7. Promocja adaptacji obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	Działanie 14. Stworzenie projektu polegającego na zapoznaniu właścicieli zabytków z możliwościami rozwinięcia własnej działalności gospodarczej w oparciu o posiadane nieruchomości zabytkowe, w tym w szczególności w dziedzinie agroturystyki oraz turystyki wodnej	do października 2018 r.
	Działanie 15. Opracowanie programu wspierania przedsiębiorców wykorzystujących w swej działalności obiekty zabytkowe	do października 2019 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019**5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4.**

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 4 mają za zadanie promocję turystyczną gminy wśród jej mieszkańców, a także wśród potencjalnych turystów spoza gminy

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 8. Publikacja materiałów promujących dziedzictwo kulturowe gminy	Działanie 16. Opracowanie przewodnika ukazującego dziedzictwo historyczne gminy oraz eksponującego zabytki, walory krajobrazowe gminy, szlaki wodne, a także promującego branżę turystyczną, hotelową i gastronomiczną – we współpracy z zainteresowanymi podmiotami	do października 2019 r.
	Działanie 17. Publikacja przewodnika na stronach internetowych gminy	do października 2019 r.

5.3.5. CEL STRATEGICZNY 5

Działania zgrupowane w ramach Celu strategicznego 5 mają na celu umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 9. Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej na temat dziedzictwa kulturowego gminy	Działanie 18. Wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym z wykorzystaniem opracowanego przewodnika – w powiązaniu z Działaniami 16 i 17)	od września 2018 r.
	Działanie 19. Wprowadzenie pracowników Urzędu Gminy, policji, nauczycieli, właścicieli nieruchomości zabytkowych w kwestie związane z dziedzictwem kulturowym gminy	sukcesywnie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

	i koniecznością jego ochrony	
CEL OPERACYJNY 10. Inne formy kultywowania tożsamości kulturowej mieszkańców gminy	Działanie 20. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie do ugruntowania tożsamości kulturowej mieszkańców gminy	w czasie imprez masowych organizowanych przez Urząd Gminy

5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE:**

- 1) przepisy ustawowe
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- 1) strategia rozwoju gminy;
- 2) plany rozwoju lokalnego;
- 3) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 4) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 5) programy prac konserwatorskich;
- 6) studia i analizy, koncepcje;
- 7) plany rewitalizacji;
- 8) umowy i porozumienia;
- 9) kontrakty;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SUCHY DĄB NA LATA 2016-2019

- 10) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- 11) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków
- 12) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
- 13) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 14) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego.
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;

Przewodniczący Rady Gminy

/-/ Jan Heś